

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austró-Ungari'a:
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentiele se se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Er banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Nr. 137. Pres.

Insciintiare.

In conformitate cu dispusetiunile regulamentului votatu de sinodulu nostru eparchialu din anulu 1887, terminulu pentru depunerea esamenului de calificatiune preotiésca se staveresca pre diu'a de 7/19 Februariu a. c. si dilele urmatórie; ér cererile pentru admitere instruite conform §-lui 8 din regulamentul susprovocatu, au a se inaintá consistoriului nostru eparchialu pana la 1 Februariu cal. vechiu anulu curentu.

Arad, in 12/24 Ianuaru 1889.

Ioanu Metianu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Sinódele parochiale ordinarie.

Anulu se incepe la noi in bisericu cu activitate, cu viétia.

In lun'a lui Ianuaru conform dispusetiuniloru legii nóstre organice se intrunesce obscea crestinésca din parochia, spre a-se pronuncia asupra stáarii, in carea se gasesce; si prin hotariri noue a-si dá noua putere si unu sboru mai repede intru desvoltarea s'a.

Ori ce desvoltare normala si trainica póte procede numai pre bas'a trecutului. De aceea in sinódele parochiale ordinarie, cari se intrunescu in acésta luna in intréga Metropoli'a nóstra, punctulu de manecare principalu este reportulu comitetutului parochialu despre activitatea s'a din anulu trecut.

Se voru fi facutu multe bune in anulu trecut in parochia; dar in viétia publica, asia este lucrulu facutu se fia, — multe bune voru fi remasu si la noi in parochia nefacute.

Are multe scopuri viétia nóstra bisericésca. Celu dantain si celu mai de capetenie este, cá prin acésta viétia, prin acésta impreuna lucrare a nóstra in agrulu Domnului se-se intiparésca totu mai multu in inimile nóstre timbrulu crestinátatii.

De aceea punctulu principalu in reportulu comitetutului parochialu lu-ocupa imprejurarea, daca prin activitatea nóstra din anulu trecut adaos'am noi cev'a la ridicarea sentiului de pietate cretinescu, seau nu?

Daca am adaosu, ne gasimu pre cale buna, ér daca n'am adaosu, atunci bine se-ne luám de seama, cá anulu acest'a se nu ne lase totu asia, precum ne-a gasitu.

Sentiulu de pietate cretinescu se póte esamina si cunosce din o multime de imprejurari. In satulu, in carele nu se intempla crime, in carele ómenii nu se improcesuésca unii pre altii, in carele biseric'a este plina de credintiosi si scól'a de prunci, in satulu, in carele nu se intempla perderi de avere; si in carele fie-care omu si-pórta cu serguintia si cu intieleptiune grijile vietii, acolo se scii, ca sentiulu de pietate este in crescere. In satulu, in carele nu le gasesci acestea; ci in loculu lor gasesci crime si farádelegi, perderi insemnate de avere, lipsa si miseria, se scii ca acolo nu esista sentiulu de pietate cretinescu, seau celu putien acest'a este in mare decadentia.

Totulu depinde in desvoltarea nóstra dela imprejurarea, ca posedemu noi, seau nu, aceea bogatia cerésca, carea face pre celu slabu tare, pre celu ne-intieleptu intieleptu si pre celu seracu avutu si puternicu. Repetimu, totulu depinde in desvoltarea nóstra dela faptulu, ca posedemu noi, seau nu, in mesura cuviintiósca sentiulu de pietate cretinescu.

Dar se dica, ca timpulu, in carele traimu. nu este de locu favorabilu sentiului de pietate. Nu vomu a-ne pune nici decât in conflictu cu acésta opiniune din nefericire pré latita in sinulu societátii de astadi. De aceea dicemu, ca este asia, si totusi nu este asia. Curentulu, de carele vorbimu, este o cauza esterna, este o ispita, seau unu leghionu de ispite. Si cauzele externe pentru unu momentu, pentru unu timpu scurtu, potu impededá, si potu promová sentiulu de pietate. Ele sunt deci numai nisce fluctuatiuni trecetórie. Er biseric'a nu se póte conduce si

nu pôte nici odata nici zidi, nici darimá, condusa si basata pre imprejurári si fluctuatiuni trecetórie.

Biseric'a si-are puterea s'a dela sene si prin sene; biseric'a este menita a conduce, si nici odata nu-i este permisu a cadé in prepasti'a de a fi condusa.

Biseric'a nu este nici moda, nici nu este supusa modei; Biseric'a este unu guvernú santu, menitu a conduce si stepaní mintea si inim'a neamului omenescu.

Purcediendu de aci nici unu feliu de curentu din afara, fia elu ori cât de nefavorabilu, nu pôte fi pedeca in desvoltarea nóetra. Pentru acést'a a venitu Christosu pre pamentu, cá se combata, si sterpésca reulu din lume, si se-lu inlocuésca cu binele. Pentru acést'a viéza si lucréza biseric'a lui Christosu, pentru cá se combata reulu, si se-lu inlocuésca cu binele.

Daca in vre-o parochia nu este bine, am disu mai susu, si repétimu acum, caus'a acestei lipse de bine este lips'a sentiului de pietate. De aceea cea dantaiu ochire a sinódeloru parochiale de acum si a celoru viitorie trebue se fia atientita intru a cercetá, cum se gasece obscea crestinesca in punctulu acést'a-

Am inaintatu, seau am cadiutu in sentiulu nostru de pietate, este cea dantaiu si cea mai de capetenia intrebare, cu carea are sè-se ocupe sinódele nóstre parochiale; ér mijloculu, si hotarírea luanda prin sinódele parochiale este numai un'a, cuprinsa si data noue prin vecinicile cuvinte ale Mantuitoriului lumii dise slabanogului din evangelia: „*vreai se fii sanatosu, de acum se nu mai gresiesci.*“

Pre acésta hotaríre baséza tóta viéti'a si desvoltarea nóstra ulterióra. Voimu, seau nu voim a traí si a avé viitoriu, este intrebarea cardinala in viéti'a popóreloru. Si noi, cari neaperatu voim a traí, si voim a a avé viitoriu, nu se pôte, cá se nu ne dicemu si in sinódele nóstre parochiale si in tóte adunarile nóstre bisericesci, ca voim se cautámu si se-ne supunem si mijlóceloru. Voim se audim cuventulu lui Ddiu, si voim cá acestu cuventu se stapanésca mintea si inim'a nóstra in tóte afacerile vietii. Voim a-ne cresce si a-ne luminá pruncii nostri prin scól'a confessionala — si in acelasi timpu voimu, si ingrijimu, cá atât biseric'a, cât si scól'a se-si faca detorinti'a, tocma asia: precum de alta parte voim, cá scól'a si biseric'a se dispuna de tóte mijlócele si forciele morale si materiale, cá se-si póta face cu succesu detorinti'a-

Purcediendu din aceste idei sinódele nóstre parochiale voru resolví in spiritulu si in interesulu bisericéi agendele, puse la ordinea dilei; si sperámu, ca intre alte multe bune, pre cari le voru face, voru promová aceste sinóde in mesura totu mai mare si interesulu facia de biseric'a si fatia de scóla, si vor poté indreptá multe lucruri, cari ascéspta grabnica indreptare.

* * *

Vorbindu de astadata cu sinódele nóstre parochiale, — mai amintimu, si respective voimu a-le rea-

minti si o cestiune speciala, si anume ingrijirea pentru o buna chivernisire si sporire a baniloru bisericesci.

Cestiunea averii bisericesci, esta atât in biseric'a nóstra, cât si in celelalte biseric'i crestine, o cestiune de o deosebita importantia.

Biseric'a este o corporatiune, menita de Intemeiatoriulu ei, cá se aiba viétia vecinica, si se eserceze o influentia binefacetória pre tóte terenele vietii.

Si tocm'a timpulu din urma, durere, ne-a doveditu mai multu dóra, decât ce a fost trebuinti'a, ca nefiindu biseric'a, si respective bisericile nóstre dotate si provédute cu capitale si fundatiuni mai insemnate, in multe cestiuni, ne-au fost manile legate, n'am potutu se facemu multe din trebuintiele nóstre urgente.

N'am potutu se dámu unu sboru mai puternicu instructiunei poporului, pentru ca nu ne-am potutu creá scóle de ajunsu, ér pre cele esistente nu le-am potutu provedé in totu loculu cu puterile didactice trebuintiése; si n'am potutu se asigurámu, si se im-bunatatimu dotatiunea clerului.

Au venita preste noi imprejurárele cele grele ale vietii de astadi; si ne-au gasitu pré putienu, seau chiar nepregatiti in acésta directiune.

Nu scimu, si nu este nimenea, carele se scia, ce va aduce diu'a de mane in acésta privintia. Unu lucru inse este, si remane sciutu, ca daca avutulu nostru, ori cât de putienu ar fi, se administréza bine, se crutia, si se investesce siguru, — elu cresce de sene, si crescendu contribue totu mai multu la intarirea celui ce a ingrijitu de crescerea si sporirea lui.

Din betrani s'a constatatatu si la noi, cá si la altii, ca averea cea mai sigura, contra tuturor eventualitátiloru este averea investita in pamentu.

De aceea atragemu si de astadata atentiunea sinódeloru parochiale asupra acestei imprejurári, si pre cand le ceremu, cá se privegheze cu ochi ageri asupra administrárii averii bisericesci, pre atunci amintimu totu de odata, cá incát cu potintia este, se ingrijésca, cá banii bisericesci sè-se investésca in pamentu.

Predica pentru duminec'a 29. dupa Rusalii.

(Pericop'a despre cei 10. leprosi. Luc'a 17, 11—19.)

„Ér unulu din tr'ensii vediendu ca s'a vindecatu, s'a intorsu marindu pre Dumnedieu cu voce tare; si a cadiutu cu fati'a la picioarele lui multiemindu-i.“ Luc'a 17, 15. 16.

Iubitiloru mei crestini!

Aceea cè suntemu si ce putemu, nu e lucrulu nostru, e lucrulu aceluia, a carui voia libera ne-a datu esistinti'a, creându-ne din nimic'a; a carui mana ne conduce in timpulu peregrinarii nóstre; a cărui ochiu veghiaza la căile nóstre; a cărui bratiu ne scutesce in dile bune si rele; *că-ci in Ddiu si*

cu Ddiu si prin Ddiu sunt tóte, ce sunt, si fara de densulu nimicu nu s'a facutu ce s'a facutu.

De am fi inse multiemitori ! Inim'a nóstra, pre cât timp e libera de vanitate si egoismu, arde de dorinti'a de a prémari pre isvorulu tuturoru binecventariloru naturale si supranaturale, si de a o manifestá acést'a, la tóta ocasiunea. Si noi se nu implinim dorinti'a inimei nóstre ?

De am fi recunoscetori ! Intrég'a natura ne îndemna la acést'a, cáci in frumseti'a in floriloru si in binecventarile secerisuriloru, cu glasulu paseriloru si vuetulu tunetului, prin lumin'a sórelui si lucirea stelelor, lauda ea puterea, intielepciunea si bunatatea creatorului. Si noi se remanem indereptulu ei ?

De am fi multiemitori ! Nimicu nu ne póte provocá mai puternicu la acést'a, decatu o privire in descoperirea Mantuitoriului trimisu de parintele cerescu ; decât o privire in marimea opului mantuirei sale, prin care a impacatu elu lumea cu sine ; decât o privire in tainele dragostei sale nemarginite, carea n'a crutiatu nici pre unulu nascutu fiulu seu, ci l'a datu, cá se nu perimu, ci se avemu viatia de veci. Si óre putemu se multiamimu noi din destulu lui Ddiu pentru tóte acestea ?

A n i m a l u l u, dice sântulu Ambrosie, *cugeta la nutrimentulu, ce i-se da, si omulu se nu cugete la mântuirea, ce are de a-i multiami lui Ddiu ?*

Evangeli'a de adi ne îndrepta privirea la acésta detorintia sânta, dându-ne o icóna despre multiamit'a si recunoscinti'a ómeniloru.

Me voi nisui a vi pune inaintea ochiloru trasurilo principale a-le acestei icóne, rugându pre Ddiu se ne ajuto, ca si in ór'a acést'a se nu ne lipsim de multiamit'a si recunoscinti'a cea adevérata fatia de densulu, carea mai multu de cât prin cuvinte si laude, se esprima prin faptele si viati'a nóstr'a.

Evangeli'a de adi ne infatisiéza pre Dumnedieu-omulu in ultim'a s'a caletorie la Jerusalim. Inca odata strabate el tienuturile Galilei si a Samariei, si de si scie, cá-íl asteaptá mórtea ce i-o pregatesce poporulu seu celu orbitu de patimi si nerecunoscetoriu, totusi, si in calea acést'a da dovedi nenumerate, despre dragostea sa cea cerésca.

S'a intemplat, ca apropiandu-se de unu satu, dupa traditiune Ginea, l'a intimpinatu diece leprosi, cari de departe cereau ajutoriu dicend : Isuse, invetiatoriule ! miluesce-ne pre noi ! — Lepr'a, e unu morbu de pele uritu si înfricosiatu, latitu in Orientu. Leprosii aveau se petróca afara de orasie si sate, in locuri nelocuite, si se se ferésca de contactulu cu ómenii sanatosi. Astfelu aflamu si aici, diece barbati cuprinsi de acésta bóla cumplita, cari necutezandu a se apropiá de Mântuitoriulu, i-lu agraiescu din departare. Numai dupa ce se curatiau, li-era iertatu a se re'ntórce la casele si familiiele loru, si dreptulu de

a-lu dechiará pre unu leprosu de sanatosu, erá alu-preotului, dupa legea lui Moisi.

Privirea nenorocitiloru nostri a miscatu inim'a cea compatimítóre a Ddiu-omului ; elu se hotaresce a-i vindecá si le dice : „Mergeti si ve aretati preotiloru ! Si s'a intemplat, cá precându mergeau, s'au curatitu.“ De locu si, dupa cum se pare, deodata simtiescu ei o schimbare in launtrulu loru ; privescu unulu la altulu si observa, cá sunt curati.

Vedeti, iubitoru mei ! cât de minunatu i-a vindecatu ; elu nu s'a tienutu de forme ce ar coresponde cumv'a asteptariloru a c e l o r ' a, cari cauta dupa minuni ; elu, mai multu a ascunsu partea miraculósa a faptei, sale, decâtu a vadit'o. Ddiu-omulu a lucratu cu acea demnitate, carea destépta pre omu mai vertosu la cugetare, decât la o simpla uimire, asupr'a lucrarei sale minunate ; si intotdén'a si pretutindenea a aretatu elu, cá lucrarea lui are de scopu mai multu prémarierea lui Ddiu, decât redicarea s'a cá a unui factoriu de minuni.

Dupace astfelu s'au curatitu cei leprosi, s'ar crede, ca nimicu n'a pututu se le zaca mai tare la inima, decât ca se se re'ntórca si se aduca Mântuitoriulu multiamit'a loru ; dar se dice in evangelié : „cá vediendu unulu ca s'a vindecatu, s'a intorsu si a caditu la piciórele lui multiamindu-i. Isus luandu cuvintulu a dísu : au nu diece s'au curatitu, dara cei nóue unde sunt ?“ La audiulu acestor cuvinte, iubitoru mei ! ni se obtrude observarea seriósa, *cá la cei mai multi ómeni inzadar cautamu recunoscinti'a si multiamita*. Mi-e greu de a esprimá adevérulu acest'a ; atât de rusinesu este elu, mai vertosu intre crestini, si totusi, si in viétia se intempla, chiar cá aici in evangelié.

Mân'a lui Ddiu ne aduce la esistintia ; in mijloculu binefaceriloru si haruriloru ceresci crescemu ; sub conducerea manei puternice a lui Ddiu se cultivu spiritulu, se intaresce trupulu nostru, se forméza si desvólta referintiele nóstre. Bucuriile ce inviosiéza sufletulu nostru sunt date de susu ; durerile si suferintiele ce curatiescu si lamurescu inim'a nóstra, sunt dela Domnulu trimise. Si totusi, iubitoru mei ! câti sunt, cari recunosc cu inim'a multiamítóre acésta ingrijire binecventata a parintelui cerescu, si câti sunt, cari dau probe despre acésta recunoscinti'a, nu prin simtieminte netrebuince si vorbe, ci prin faptele si viati'a loru ! Câti sunt, cari nici macaru diminéti'a si sar'a nu redica ochii inimei recunoscetóre la cele de susu ; cari traescu îndreptandu-si cugetele si privirile loru numai la cele lumesci, incât in inim'a loru nu mai remane locu pentru creatoriulu, sustiitoriulu si judecatoriulu lumei întregi ! Ah câti sunt, cari, se ostenescu chiar a-se desface de Ddiulu descoperitu, si cauta a identificá cu natur'a si spiritulu loru celu ingamfatu pre acél'a, *inaintea carui'a trebue se se plece tot genuchiulu a celor ceresci, si a celoru pamentesci si a celoru de sub pamentu*.

Prin nimicu n'a aretatu Ddiu dragostea sa cea nemarginita fatia de noi, cá prin aceea, cá a datu pentru noi pre fiulu seu celu unulu nascutu; si prin nimicu nu se manifesta o dragoste mai mare, ca prin aceea, ca acel'a, carele putea se aiba marire, alege o-cara si durere, si se face ascultatoriu pana la mórte, pana la mórte pe cruce, ca se nu perimu, ci se avemu viétia de veci. Dragostea acést'a are o inaltime, la carea nu putemu noi ajunge cu simtiemintele nóstre are o profunditate, ce nu o putemu mesurá cu spiritulu nostru; are o marire, inaintea careia trebuie se ne prosternemu si se o adoramu. Si totusi, iubitoru mei! câti sunt, cari iubescu pre Mântuitorulu si Rescumperatorulu loru *din tóta inim'a, cu tot sufletulu si din tóte puterile loru?* Câti sunt, cari urmându cavintéloru lui *ar fi gata se iea crucea lui si se-i urmeze?* Dara din contra ah! multi sunt de acei'a, caror'a crucea Rescumperatorulu lunei e o *neburie ba chiar smintéla sau scandela!* Si Ddiule mare! cât de multi sunt chiar de acei'a, cari se indarjescu, ba chiar pacatnescu contra demnitáti dumedieesci a Mântuitorulu lor, cu acelasi zelu, cu carele ar trebui se-lu prémarésca si adóre.

In biseric'a intemeiata de Rescumperatorulu nostru, a depusu elu, cá moscenire pentru noi, economi'a lucrului mantuirei sale si darurile acestei manturi, ca astfeliu se o recunóschemu si iubimu cá pre maic'a nóstra spirituala, carea, precum ne santiesce prin bai'a renascerii la intrarea nóstra in viatia, asia ne si binecuventa in peregrinarea nóstra, si ne si lumineza prin nóptea vietii, pana ce ajungemu la patri'a, cea adeverala, si vecinica. Si totusi, iubitoru mei! câti sunt acei'a cari onoréza biseric'a ca pre maic'a loru spirituala, cari folosescu cu incedere recunosctóre binecuventarile si darurile ei, cari asculta cu supunere si umilintia fiasca de indemnare si povatuirile ei? Nu se pórtá in dilele nóstre fórte multi crestini astfeliu, ca si când biseric'a li-ar datori multiamita, pentru-cá nu desconsidera ei binecuventarile ce le impartesiesce ea? Nu sunt mii de ómeni, cari intr'adeveru lapeda aceste binecuventari, si cari orbi si surdi pentru tot lucrulu maretu si stralucitu, ce l'a produsu biseric'a de optspredece secli incóce, nici cá mai au sufletu si inima pentru dens'a, ci in despretuirea si batjocurirea, ba chiar in persesutarea ei afla onóre? Se ne miramu apoi, daca supusii se redica contr'a principelui loru, copii contr'a parintiloru, invetiaceii contr'a invetiatoriloru, junimea contr'a betraniloru si daca din tóte laturile ne intempina exemple unei nemultiamiri devenite proverbiale: Cine face bine fratiloru sei, se nu astepte recunoscintia!

Cu tóte acestea, iubitoru mei! se afla si inimi recunosctóre, inimi cari pórtá in sine o recunoscintia vie pentru binele ce l'a primitu; cari inimi canta a si descoperi, dupa putintia, acéstá recunoscintia. Dara unde anume avem se cautamu inimile acestea, pentru acést'a nu exista regula, càci chiar acolo unde suntem

mai in dreptu a-le asteptá, acolo se ivescu ele mai pu-tienu, acést'a e a dóu'a observare, la care ne duce evangeli'a nóstra. Dintre cei diece leprosi vindecati, nóue au fost Iudei, alu diecelea inse, carele s'a rentorsu a multiami lui Isus a fost Samarineanu. Evangelistulu accentueza imprejurarea acést'a si insusi Mântuitorulu dice, nu fara mirare: „Au nu diece s'au curatitu, dara cei nóue unde sunt? Nu s'au aflatu sè se intórca, decât numai acestu streinu.“ Vedeti acei'a, cari au fost fiii poporului alesu, carele se lauda a cunósce mai bine pre Ddiu, acei'a se ducu mai departe ca si când Christosu ar fi plinitu o detorintia fatia de densii, si nici nu mai cugeta la Ceu ce i-a vindecatu. Unu omu, din neamulu cel despretuitu alu Samaritaniloru se intórce, cade la piciórele Mântuitorulu, si îi-multiemesce într'unu modu, ce arata, ca inim'a lui e petrunsa de marimea lucrului, ce l-a seversitu Rescumperatorulu cu densulu. Ce s'a intemplatu inse in casulu acést'a specialu, ne repetiesce Ddiu omulu in generalu, in asemenarea cea frumósá despre ospetiulu celu mare. Si aici Iudeii sunt cei preferiti, cei mai antai invitati, cari inse nu primescu invitarea Domnului la imperati'a lui Ddiu cea mare, la ospetiulu vietii celei sante: nu asculta la glasulu lui, ci umbla dupa cele desierte si trecatória, unulu incóce, altulu incolo; pre când pagánii, cari se aflau pre stradele orasiului, si pre drumuri, si pre la garduri au urmatu invitarii; de unde si asemenarea incheia cu cuvintele: „Nici unulu dintre barbatii, cari au fostu invitati, nu va gustá din ospetiulu meu.“

Si precumu in evangeliu, asia se intempla si in viatia, iubitoru mei! Chiar si in diu'a de adi, multi pagani primescu cu bucurie adevéru cerescu al-invetiaturei crucei, lauda pre Ddiu, cu inima multiamitóre, pentru mantuirea ce li-a trimisu; ér crestinii, cari sunt nascuti si crescuti in lumin'a acestei mantuiri, catra cari de secli vorbescu binecuventarile mantuirei, cari tot binele de care sunt partasi, si lu-folosescu, au de a-lu multiami binecuventariloru acestor'a nu numai sunt lipsiti de ori-ce recunoscintia, ci chiar se insotiescu, pentru de a se puté mai bine luptá contr'a adevéru cerescu, si de a calcá cu piciórele mantuirea, ce le isvorese din acestu adevéru. Ómenii, cari traescu fara biseric'a, fara preoti si ss. taine, la cari numai raru strabate cuventulu evangeliu, dorescu ferbinte a ajunge cu ori-ce pretiu in posesiunea invetiaturiloru si daruriloru biseric'e; ér ómenii, cari fara conlucrarea loru se vedu inzestrati cu aceste daruri si invetiaturi, si-intorc spatele, benchetuascu si se veselescu din septemana in septemana, si sunetulu clopotelor, si timpulu rugaciuniloru in dumineci si serbatori, n'au pentru densii nici o insemnatate. Acei'a, cari numai târdiu au venit la cunoscintia credintiei sante, se semtiescu fericitii si lauda pre Domnulu, carele i-a scosu din starea loru cea parasita, si i-a adusu la campiile cele recoritóre ale pasiunei sale; ér acei'a, cari dela

prim'a resuflare a vietii loru, au zacutu la pieptulu maicei biserici, si din copilarie s'au nutritu la mas'a mantuirei si s'au vediutu in prisosinti'a fructeloru acestei mantuiri, de abia mai cugeta la ea, de abia isi aducu aminte de darurile, de cari s'au impartasitu in ea. Precum Domnulu si invetiatoriulu insusi asia si biserica lui va fi multora *spre cadere ér nu spre sculare*, si anume acelor'a, cari nu cunosc cu supunere multiamitóre lumin'a cea adevarata, ci se redica cu ingamfare preste acést'a si punu pré mare pretiu pre lumin'a ratiunei loru slabe. Si precum adeseori lipseste recunoscinti'a fati'a de Ddiu chiar acolo, unde mai multu se astépta, asia se intempla in viéti'a de tóte dilele. Pruncii vostri, pentru cari ati sacrificatu tóte, adeseori ve necajescu si intristéza pana la mórte; precând altii streini, carora li-ati facutu binefaceri ne-inseminate, se pórtá fatia de voi cu o dragoste recunoscátóre. Rudele si pretenii vostri, pre cari de multe ori i-ati scapatu de lipsa si miserie, nu mai cugeta la recunoscinti'a, pre cand altii streini chiar si pentru servitii mai de rënd pórtá tributulu recunoscinti'e in inim'a loru.

Cei de o lege cu voi vi resplatescu adeseori binefaceriile vóstre, cu ura, pisma si defaimare; ér altii cari nici prin viati'a nici prin convingerea loru nu stau cu voi in relatiuni mai de aprópe, arata fatia de voi, fatia de lucrurile si faptele vóstre, cea mai deplina dreptate. A de câte ori nu aflamu la cei bogati, culti, si la cei de o stare mai inalta nici chiar urm'a acelei recunoscinti'e frumóse, care e caracteristic'a unei inimi nobile, pre când in colibele cele simple si misere ne intempina ea atât de desu si atât de maretiu.

Câte provocari si indemnari la adeverat'a recunoscinti'a si multiamita crestina cuprindu cuvintele acesteia, iubitoru mei! Numai unulu din cei diece leprosi a venitu si i-a multiamitu lui Isusu. Si pre noi ne-ar fi nimicitu de tot lepr'a pecatului, daca Mantuitoriulu nu ne-ar fi mantuitu intr'unu modu minunatu. Deci faceti, ca' ochiulu lui se nu afte nici unu nemultiemitoriu si nerecunoscetoriu intre voi; cá inimile ce batu in adunarea acést'a se fie pline de recunoscinti'a si multiamita fatia de rescumperatoriu si fericitoriulu loru. Si cu cât mai nerecunoscetori sunt fii veacului acestui'a, cu atât mai multu aprindeti inimile vóstre pentru Domnulu si biserica lui. Nu in lacrimi, nici promisiuni; ci in viatia cu lupta dupa deplinatate, cu dragostea si fric'a de Ddiu, aduceti sacrificiu de multiamita si recunoscinti'a lui Ddiu intru Cr. Is. Domnulu nostru. Aminu!

Tienut'a bisericeii gr. or. romane.

(Continuare si fine.)

Elu a luat parte si la adunarea nationala din Blasiu, si daca, cá spiritulu mai luminatu, cá oratoru celebru si cá omu inzebratu cu eminente calitati a pusu in umbra pe episcopulu Leményi, la acést'a nu pórtá vin'a bisericeii romána ortodoxa, ci tocmai a fost o fericire pentru

ea, cá a avutu in fruntea ei in timpuri asia de furtunóse unu atare barbatu.

A provocatu elu spiritele la aceea adunare?

Tocmai din contra, a multiamitu pe cei nemultiamiti si i-a asiguratú cá sórtea loru se vá schimbá in spre bine si daca aceea adunare a decursu cu demnitate impunetóre, si autoritáti'eii lui este de a-se atribui in mare parte.

Este inse Siagun'a sau poporulu románu de vina de cele intemplete mai tardiu?

Nici decát.

Poporulu románu e dinasticu, si conducetorii lui nu potú fi altmintrea, si daca mai tardiu aflamu pe Siagun'a la Olmütz, tot asia de bine i-lu aflamu in 1868 la Buda-pest'a, la actulu de incoronare alu regelui, cându adoca natiunea maghiara s'a impacatu cu regele ei, i-lu aflamu, ce e dreptu nu in persóna, dar prin ómenii sei, la conferenti'a din Merceurea, tienuta in 7 si 8 Martiu 1869, pledandu pentru de a-se recunóce, cá unu faptu complinitu, cele decretate prin dualismu, si cá pe acele baze se se puna poporulu románu si pe acele se continue oper'a desvoltárei nationale.

Cá vederile metropolitulu Siagun'a si a-le ómeniloru lui n'au cuprinsu terenu destulu, bisericeii nóstra nu e de vina, faptu e, cá a triumfatu vederile dloru: Dr. Ratiu, Aron Densusian, I. M. Moldovanu si Acsente Severu, cari nu erau si nu sunt de religiunea gr. ortodoxa, dar pentru aceea domnii dela „Kolozsvár“ nu-lu facu responsabilu pe metropolitulu Siolutiu nici pe bisericeii gr. cat., ci tot pe bisericeii gr. or., cá si când ea si prin ea s'ar fi adusu conclusele de abstinencia politica, inaugurate mai tardiu de románi.

In politica deci románii nu au fost si nu vor fi in veci impartiti dupa confesiuni.

Tot asia de tendentiosu lucru este a considerá si a numi „Tribun'a“ de organu alu bisericeii nóstre, când este sciutu, cum a fost servite interesele bisericeii gr. ortodoxe, in colónele diarului „Tribun'a,“ ai carei redactori dela infiintarea ei pana adi sunt si au fost tot de confesiunea gr. cat.

Este deci o mistificare, când bisericeii gr. ort. se identifica cu „Tribun'a.“

Cá unii din barbatii, cari au státa mai aproape de Siagun'a, au abandonatu stindardulu sub care au luptatu atât'a tótu, ér nu e vin'a bisericeii gr. or. si si mai putienu póte fi contribuitu la acést'a tienut'a succesorulu seu pe scaunulu metropolitanu, car-le, cá nascutu si crescutu in Ungari'a propria, a aflatu aici stari de lucruri si factori, de cari trebuia se tiena încátv'a contu, cu cugetulu, ca acei factori nu vor deveni infideli programei lor si principiiloru, pentru cari s'au luptat in presa si in adunari pana la 1881, când au capitulatu, cá se mérga „durch dück und dünn“ cu antagonistii lor de odinóra, cu cei-ce i-au combatutu cu atat'a vehementia si le au zadarnicitu chiar si multe planuri, pe cari le au conceputu, fara se le si póta realizá, spre a-se putea numi cu dreptu aderenti ai lui Siagun'a.

Pre bazele aflate aici, pe bazele legali a lucratu si lucra adi actualulu capu alu bisericeii ortodoxe si numai istori'a i-si va dá impartialu verdictulu seu, daca episcopii románi si in genere clerulu románu, care tiena la condit'a politica a arhieriloru sei, este buna ori rea numai acést'a vá justificá odata, cá arhierii románi au fostu si sunt la culmea misiunei lor, când propaga pacea intre cetatieni si când 'si-dau mare silintia, cá ori ce conflictu cu potestatea statulu se se aplaneze, respective se se impedece, spre binele tuturor cei ce iubescu pacea mai pe sus de tóte.

III.

Nici când nu s'a denaturatu adevărul și nu s'a plesnit în fața cu atâtă cutezanță că în asertiunile, că metropolitul Siagun'a nu a făcut nimic'a pentru biseric'a și clerul său, și că toată activitatea i-ar fi fost îndreptată spre viața politică și încă în o direcțiune, că se strice maghiarilor și cauzelor lor.

În 1847 Siagun'a vine în Ardeal și află o rezidență modestă, la un loc cu cancelari'a consistorială și tot sub un coperis cu bieteii clerici, cari ascultau cursul de 6 săptămâni, pentru de a se iniția în cele mai de lipsă a le ritualelor.

În 1873 va se dica după o activitate de 27 ani, lăsa următorului său o rezidență onorabilă, clericilor un seminar cu cursul de 3 ani de dă, un institut pedagogic, cu profesori anume trimisi de elu la universitate spre perfecționare în studiu, unii oameni, cari adă scrierile lor potu concură cu cei mai înveți ai românilor și ale căror scrieri află apretiarile unui Titu Maiorescu și a Academiei române, și totuși acest'a se însemnează a nu fi făcut nimic'a pentru cler.

Ba mai mult, pe lângă luptele sale ce a avut cu conreligionarii sârbi, cu ministrul contele Leo Thun, a avut timp de a iniția o tipografie românească, a tipări și vedea toate cărțile bisericesci, a înzestră o multime de școli cu ajutor și pe tineri cu burse pe la universități, cari adă sunt flăcăi și lamur'a inteligenței române, și Siagun'a tot nu a făcut nimic'a în ochii dloru dela „Koložsvár.“

Tot prin munc'a lui, prin intervențiunea lui, s'a primit și ajutorul pentru preoți de 25 mii de floreni și s'a și împărțit preoților, cu preferința celor cari au avut copii la școală, și numai în linia a două au vanit alții, mai puțin avisati la ajutor, și dăca unu sau altu preot din ajutorul, de care s'a făcut parțiu, a donat o carte trebuincioasă bisericii sale și altarului la care servește, — se înțelege din tipografia arhidiecezanală — subtragându-i-se din ceea ce a primit preotul cartii, fără care elu nu putea se și implinască serviciul divin în toate amenunțele sale, acest'a încă nu însemnează, că ajutorul de stat s'ar fi dat pentru cărți rele, ori pentru nise scrieri anarchice, ci pentru de a acoperi tot trebuințe semtite de deosebire în urm'a tristetelor evenimente din războiul civil, a le carui flăcăi nu au crătiat nici bisericile române, nici cărțile dintre-șele. A trebuit multă rea credință, a trebuit multă băte de cap, că se se află motivul de a se luă acestu ajutor din mână succesorului metropolitului Siagun'a, că se se ejunge prin acest'a două scopuri, și adăca, un scop de depopularisă pe arhierul, ce stă în fruntea bisericii sale înainte preoției sale, altu de a-i de-trage din încrederea, ce trebe se o aiba la ministrul cultelor unu arhieru român și de alu carui patriotismu credu, că nici cei dela „Koložsvár“ nu au se se îndoiască și nici nu se potu îndoi, afără dora, dăca s'ar interpretă patriotismul în înțelesul curentului siovinist de adă alu carui partinoriu Escelenti'a Sa metropolitulu nu pôte fi, fără de a privi la trecutul său, trecut, în care a luptat pentru cauzele românilor, totdeună încătu au fostu compatibilu cu dreptul publicu ungurescu. Diariulu, în care scriu aceste rânduri, încă e inițiatu de Siagun'a, program'a nu s'a schimbatu acum de 36 ani, adăca program'a de a conservă ce am câștigat în trecut, a apără vadi'a și autonomi'a bisericii, a controla afacerile școlare și a le dă o direcțiune sanatoasă, — fără că în politică se fi combatutu vre-odată dualismulu, form'a actuală de stat, sau se fi datu ansă la înăsprirea relațiilor între poporul român și maghiaru,

ci cu o rară abnegațiune a înghitit multe lovituri, ce veneau, când dela maghiari, cari i-lu suspitionau, că nu se deosebesce întru nimic'a de foile ultr'a-nationale, când și dela români, că stă în serviciul cauzei maghiarilor, le face pe voie și placu, și nu iă poștie hotărâtă nici în acele cestiuni, unde, după credința ultraștilor, sunt vătămate interesele bisericii în mod vedut. Diariulu s'a susținut, se susține cu program'a veche, și e o mare necesitate ca elu se se sustina, chiar pentru că se se vada, că deoparte nu pôte fi influențiatu clerulu prin diaristica în direcțiune ce ar putea strică bisericii, er de alta parte, că diaru modestu și conservatoriu se aplaneze unele divergențe, ce se publica în diare ca si „Koložsvár,“ și se restabilască adevărul așa precum e. Se caute deci cei ce au interesu de noi și biseric'a noastră, ca se scrie adevărul și la momentu se vor stabili între noi nise referințe mai bune, referințe, cari multu ar contribui la vadi'a Ungariei că statu de drept, pe multi i-ar castiga și nu ar fi necesitate, că se se consume puterile bune în fecari și în diatribe publicice.

Cumcă actualulu metropolitu ar fi neplacutu la români, nu e adevărat, și acest'a e luată din ventu, sau apoi din colonele diariului „Tribun'a“ din Sibiu, care încă nu are plenipotenția dela romani, ca se scrie în numele romanilor. În sinode și congrese metropolitulu actualu a fost totdeună spriginitu de majoritatea credinciosilor sei, trimisi de popor și cleru, și acest'a pentru-că fiecare e convinsu în inim'a s'a, că pentru biseric'a noastră a fostu numai o norocire. că în fruntea ei pôte stă unu barbatu cu atâtă tactu și cu atâtă abnegațiune, că se rețacem alte eminente înășurii ale Escelentiei Sale, cari i-lu facu superioru tuturor barbatilor din clerulu actualu și cari singure numai au fostu în stare a pastră decorulu bisericii noastre intactu în aceste gavage timpuri.

Antagonistii Escelentiei Sale, nu din cauze politice i-lu combatu, ci-lu combatu din interes private.

E dreptu, că în timpulu din urma li s'a cam taiatu poștele, și în biseric'a ortodoxă începe a se restabili armonia, aceea ce face ori ce institutiune mare și tare, și nu dela Escelenti'a Sa va aternă că se vada pe totii fii bisericii sale grupati în jurulu său, ci dela fii sei sufletesci, dela acei'a, cari combatendu-lu au făcutu până aci numai reu bisericii, cari au în mare parte și ei meritulu lor, că unu diaru că „Koložsvár“ scrie despre biseric'a gr. ortod. cu unu disprețu că și când credinciosii acelei biserici, nu ar fi suditi credinciosi ai acestui stat, nu ar prestă și ei dări în bani și în sânge, că și cum s'ar află cu totii pe drumulu în spre Dîmboviti'a.

Cumcă cei din Români'a, și în timpulu din urma omenii dela diariulu „Românulu,“ încă s'an ocupatu de afacerile nostre bisericesci, se știe foarte bine cine stă la spatele acestor oameni. Clerulu din Transilvan'a este progresistu, este cleru crescutu pentru de a impacă trebuințele sufletesci ale omenilor, dar a fi și poporului de ajutoriu în necasurile, ce le întempina în toate dălele. Preotulu din Transilvan'a este de multe ori în parochi'a sa, mediculu parochienilor sei, jurisconsultulu lor, judecatorulu; și sunt multi oameni, cari nu ar vedea bucurosu, că clerulu nostru se se ridice pe o trepta superiōra de inteligență, ci le ar placea se fie pe o trepta cu clerulu de miru din Români'a, înăpăiatu întru toate, că se te ia mil'a de elu, er nu se-ti însufe respectulu cuvenitu.

Se se bucură ore cei dela „Koložsvár,“ când biseric'a ortodoxă și capulu ei sunt combatuti de nise ignoranti, de oameni fără capataiu, sau că ar fi se dorască tocmai, — că unii ce le place a se laudă, că servescu interesele statului, că se se indigneze de modulu acelu

de publicistica si se nu-lu urmeze fatia de o institutie cum e si biseric'a noastră, care dà multa mâna de ajutoriu statului spre a-si implini misiunea lui culturala.

Ni se spune, că ar putea cita pasage întregi din vorbiriile sinódelorului si congreselorului in cari s'ar fi sulevatu cestiuni politice. Vorba se fie. Dela inaugurarea constitutionalismului pana in dilele noastre, totdeun'a au fostu diaristi-stenografi pe la siedintie, dar inca nimene nu a pututu se ridice atari grave invinuirii asupr'a bisericeii noastre, si acést'a trebue se o respinga tot crestinulu cu dispretiulu cuvenitu.

IV.

Inca câte-v'a cuvinte si am terminatu.

Mi-cade destulu de greu, că in cadrele acestorului intimpinari trebue se atingu si cestiunea confesionala, incat adeca merita de a-se numi cestiune confesionala paralel'a facuta de diariulu „Kolozsvár“ între biseric'a româna ortodocsa si biseric'a româna gr. catolica.

Ómenii, cari iubescu adeverulu, fie ei români, fie streini, sunt de multu in claru cu aceea, că români din Transilvani'a au apartienutu pana la anul 1700 la biseric'a resaritului, că au avutu metropoli'a lorului in Alb'a-Iuli'a si bunuri tienetóre de aceea metropolie, confiscate mai târdiu de principii calvini ai Ardélului.

Nu avem deci in respectulu acest'a mare necesitate se mai resfoimu nici „Vechea metropolie“ de dlu archimandritu si vicariu archiepiscopescu Nicolau Popea, nici critic'a si contr'a critic'a dlui canonicu Moldovanu din Blasiu.

Cunóscemu noi cei gr. ortodocsi că si cei neortodocsi reulu, ce ni s'a facutu prin desbinare in cele confesionale, luptâmu cu consecintiele acestui reu si in celu din urma satu când voim se ne ridicam o scóla seau se stabilim unu salariu invetiatorescu, si Dómne, ce bine le vine la socotéla starea acést'a a noastră, celoru ce nu ne iubescu, si celoru ce nu facu nici unu secretu din bucuri'a, ce o semtu, vediendu-ne asia — desbinati. Alt'a este inse cestiunea pusa de cei dela „Kolozsvár.“ Se dice, că noi gr. orientalii suntem sanguinici dela fire, pe când cei gr. catolici sunt tacuti; — noi neubitori de munca si ceialalti activi — si aceste apretiare cá si când ar fi esitu anume la ivéla, cá din ele se se póta trage si consecintiele, că adeca noi cá sanguinici suntemu usioru aplicati spre resvratiri, pe când ceialalti cá mai domoli si tacuti, ei se sciú folosi de cuvintele scripturei „rabda pana in sfersitu si te vei mântui.“ E tréb'a celoru din Blasiu se accepte sau nu epitetele puse in contulu lorului, pe noi acést'a nu ne privesce, ne privesce inse temperamentulu românilorului preste tot, si acel'a e tot unulu si acelasi si la cei gr. or. cá si la cei neortodocsi, si impartirea temperamentulu românilorului dupa confesiuni tradéza numai intentiunea cea rea de a defaimá pe fii bisericeii noastre.

E dreptu, că noi in biseric'a avemu sistemulu reprezentativu acum de 20 de ani, si acestu sistemulu póte se fi produsu ómeni mai scrutatori, spirite, cari cercetéza, voescu se scie, se vada, se se convinga, cum mergu trebile bisericeii, scólei si altorului institutiuni, dar acést'a nu are de a face nimic'a cu viati'a din statu, impregiurarea acést'a nu are se supere pe nimenea, ea se marginesce curatu numai la viati'a noastră bisericeasca. Dar dnii dela „Kolozsvár“ trebue se scie, că multa nemultiamire esista din acestu punctu de vedere la gr. catolici, cari nu sciú nimic'a, nu audu nimic'a despre cele ce se facu si cum se facu.

Câta amaraciune nu a produsu la ei numai denumirea de functionari mai inalti bisericesci, si daca acésta amaraciune nu afla expresiune in colónele diarelorului, sau daca afla, se face cu mare reserva, este a-se atribuí unor

impregiurári, ce nu afiu necesaru de ale ventilá cu acésta ocaziune.

Deca in Blasiu s'ar desvoltá mai multa activitate asia pe „tacute,“ noi n'am avé decátu se ne bucuram de ea in tóta sinceritatea; lucrurile inse par a nu fi tocmai asia.

Scóle au si ei cá si noi regulate cu salarii corespondietóre, cum le avem noi, dar potu sustiené, că avem chiar si mai bune cá ei, pentru-cá ei nu au parochii de acele puternice, cum avem noi in tienutulu Brasiovului, Sibiiului, Sebesiului, Orestiei; si grecocatolicii, cari nu sunt pre ocupati de confesionalismu, recunoscú insiasi, că asia este.

Vá se dica pe terenulu scolaru, nu concedemu, că ei potu stá mai bine cá noi, desi cum accentuasemu, nu ne ar paré reu, ci din contra ne ar paré bine, de o emulatiune nobila!

In ce privesce cultur'a clerului peste tot nu voescu se facu asemenari, concedu inse cá clericii gr. cath. au din vechime mai multe inlesniri pentru o crescere corespondietóre, de cât ce le avem noi, cari abia de doue-trei deceni ne aflam in tiér'a noastră, pusi in conditiuni mai favorabile, de cât cum erau ele pe timpii asprelorului prigoniri politice.

Viati'a dela sate inse, neconvenirea cu ómeni de carte, parasirea lecturii, influintiéza asupr'a pretilorului dela sate, — cari sub alte impregiurári ar fi fost ómeni de salonu, in modu fórte intensivu, si acést'a se observa cu atât mai mult, cu cât pregatirea teoretica e mai mare. Acést'a e scie ori ce omu nepreocupatu.

Cá Blasiulu a edificatu „Conventulu“ nu e mirare, daca consistoriulu din Sibiiu ar fi dispusu de atari venite, daca salariulu metropolitulu nu ar fi de 6—8 ori mai micu cum e alu celui din Blasiu, de sigur, că si noi edificamú póte unu gimnasiu in Sibiiu ori alte institute culturale superióre.

Dar noi totulu ce avem, este din sudórea nostra, adunatu din fundatiuni anume lasate bisericeii de archierei si asia nu i-va cuprinde mirare, că noi nu am potutu face pana acum'a mai multu, cá cât am facutu si cât facemu, pentru seminariu, pentru institutulu pedagogicu, cá se retacemu de spesele, ce le avemu cu sistemulu reprezentativu la noi si cu trimiterea tinerilorului pe la universitáti.

Cá episcopulu dela Gherla ar fi ridicatu gimnasiulu din Naseudu este o poveste, si póte nici celu ce o dice n'o crede, dar ii convine se o dica. Cine dintre români nu scie, că acel'a e redicatu din fondulu granitiareseu, pe care nu episcopulu Gherlei l'a creatu.

Miscarea literara la români recunóscemu cu totii, că peste tot cam stagnéza, si acést'a stagnéza si in Sibiiu si in Blasiu si pe airea. Avem pré putienu publicu, care ar cetá si platí productele literari, dar avem si prea putieni barbati, cari se fie scutiti de grijile de tóte dilele, si se póta lucrá in ticna, se aiba avere, se nu fie siliti se póte oficii pentru pânea de tóte dilele si daca d. e. a lucratu in Blasiu T. Cipariu, elu a fostu unicu in fe-liulu seu si seclulu alu XIX-lea cu greu va mai produce ómeni cá elu.

Se ne lase deci cei dela „Kolozsvár“ in pace, se nu se ocupe de afacerile noastre in modu tendentiosu, ci se se ocupe de deplina cunoscintia de cauza si cu mai multa bunavointia, si acést'a in veci nu ne va superá.

Articuli publicati inse in form'a, cum au vediutu lumin'a, tradéza pe deoparte necunoscintia de cauza, pe de alta parte ura contr'a bisericeii noastre, contr'a capului ei si contr'a constitutiunii noastre, si acést'a e ce m'a indemnatu se le reducu la valórea lorului.

Unu deputatu congressionalu.

